

آموزه زیارت در الهیات شیعی و پیامدهای رویکرد غلوآمیز نسبت به آن

قدرت الله قربانی
دانشیار گروه فلسفه دانشگاه خوارزمی

مقدمه

- ▶ اهمیت آموزه زیارت در الهیات شیعی به ویژه از منظر عملی و کاربردی
- ▶ ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، و... آموزه زیارت
- ▶ نقش آموزه زیارت در تحکیم باورهای دینی

ساختار شبکه الهیات شیعی

- ▶ امکان نسبت سلسله مراتبی و تشکیکی نظام اعتقادات شیعی
- ▶ امکان فرض سه سطح باورهای بنیادی، میانی و حاشیه ای
- ▶ نقش تغذیه کنندگی باورهای بنیادی نسبت به باورهای میانی و حاشیه ای

جایگاه قرآنی زیارت در شبکه الهیات شیعی

- ▶ اشارات قرآنی درباره مناسک حج
- ▶ وجوب شرعی حج برای مسلمانان با تحقق برخی شروط
- ▶ نقش حج در ترویج نظام اعتقادات دینی
- ▶ إِنَّ الصَّافَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا (بقره/158)

برخی روایات منقول شیعی درباب زیارت

- ▶ پیامبر خدا (ص) فرمود: بزودی پاره‌ای از تن من در سرزمین خراسان به خاک سپرده خواهد شد. هیچ مؤمنی نیست که او را زیارت کند مگر آنکه خداوند، بهشت را بر او واجب می‌کند و بدنش را بر آتش دوزخ حرام می‌سازد (من لایحضره الفقیه، ج 2، ص 585).
- ▶ امام صادق (ع) فرمود: هر کس که روز عاشورا امام حسین (ع) را زیارت کند، بهشت برای او واجب می‌شود (وسائل الشیعة، ج 10، ص 372).
- ▶ امام صادق (ع) فرمود: خداوند حرمی دارد که «مکه» است، پیامبر خدا را هم حرمی است که «مدینه» است و امیر المؤمنین هم حرمی دارد که «کوفه» است. و ما امامان حرمی داریم که «قم» است. بزودی بانویی از فرزندان من به نام «فاطمه» در آنجا مدفون خواهد شد که هر کس او را زیارت کند، بهشت برایش واجب می‌شود (بحار الانوار، ج 99، ص 267).
- ▶ پیامبر اسلام (ص) فرمود: هر کس به زیارت من آید، در روز قیامت شفیع او خواهم بود (وسائل الشیعة، ج 10، ص 261).

برخی نتایج عملی مرتبط با نظام اعتقادات

1. ثواب فزاینده امر زیارت
2. بخشش گناهان و ورود تضمینی به بهشت
3. اهمیت و برتری زیارت بر دیگر واجبات دینی
4. مرقد بزرگان دین نماد بهشت خدا
5. زیارت بهترین ابزار کسب منزلت اجتماعی
6. برتری زیارت بر دیگر وجوه و ابعاد دین
7. آموزه زیارت و مرکزیت دینی بزرگان دین

وجوه آسیب‌شناختی روایات باب زیارت

- ▶ عدم سازگاری با ساختار شبکه الهیات شیعی
- ▶ اغراق و افراط در باب ارزش آموزه زیارت
- ▶ کم ارزش شدن دیگر عناصر نظام اعتقادی و احکام و اخلاق
- ▶ ترویج رویکرد کاسبکارانه به دین
- ▶ تمرکز بر صفات عرضی بزرگان دین
- ▶ گسترش غیرمنطقی قلمرو امر مقدس
- ▶ ممانعت از خودسازی و ترویج رخوت دینی

راه کار پیشنهادی

- ▶ بازتعریف جایگاه معرفتی و الهیاتی زیارت در شبکه الهیات شیعی
- ▶ رفع تعارض های روایات زیارت با آیات قرآن و اصول عقلانی
- ▶ بررسی انتقادی مجموعه روایات درباب زیارت در کتب روایی شیعه
- ▶ اتخاذ رویکرد انتقادی نسبت به امام زادگان و تقدس آنها
- ▶ دعوت زائران به آموزه های الهیاتی درست درباب زیارت
- ▶ اصلاح رویکرد مدح آمیز به اهل بیت